

proprius Ordo alteri præstet, suoque socios fallaciosos propugnet, perpetua fervent aluntque diffidia conatu irrito, & infelici. Huc frequenter collinesbamus sermones nostros, quos idcirco palam facio, ut omnibus constet, inclytam SOCIETATEM doctissimam semper abundare Theologis, integerrimæ doctrinæ strenuis vindicibus. Neque in suspitione adduci quicumque iure valet, me amicitia, non veritati, dum hæc scribo, litare. Compertum quippe omnibus est, amicissimi viri fecerint & in consiliis prudentiam, & in controversiis cum theologicis, tum canonicis dirimendis doctrinam, atque eruditionem. Sed quod ad immortalem P. ÆGIDII GIULI gloriam accedit, ipse sapientissimus Pontifex BENEDICTUS XIV. acerrimi in expendendis præclarorum virorum meritis iudicis, tantum illum in prætio habuit, ut non modo ad consilia frequenter adhiberet, verum magnis etiam exornare eiusdem merita præmiis voluerit, maiora forsitan collaturus in tempore, si diutius vitam produxisset. Plura dicere, nisi certo scirem, amicissimi viri acta, stilo longe cultiore ab iis celebranda fore quorum interest decora, & ornamenta Familia posterorum memoria consignare. Hæc pauca delibasse mihi sat est, ut aliquod grati animi erga deum amicum iudicium perhiberem, & ut maioris locum perillustri SOCIETATI me adiuugerem, quæ ob tanti Sodalis vii iacturam acerbioris mollitiæ argumenta universa Urbi Romæ uberrime patefecit.

C A P U T XIV.

A L L O Q U I U M

A D

C H R I S T U M I E S U M,

Q U I E S T

V I A, V E R I T A S, E T V I T A, E X E M P L A R,
E T F O R M A V I V E N D I.

VIAM mandatorum tuorum, CHRISTE IESU, dum patefaciendis discipulis tuis aggredior, hominum inconfutissimus plane forem, nisi in primis ad TE, qui e maiestatis tuæ solio descendisti, ut per hanc viam, tamquam Magister, & Antesignanus, præires, lumen, quo vitare errores, auxilium, quo devincere impedimenta, patrocinium, quo obistere adversariis intrepide valeam, demisso serventique animo imploraturus accederem. TU, Domine, via es non pedum gressibus peragenda, sed quam morum sanctitate imitemur. Via hæc tua flagellis, spinis, alapis, crucibus constrata est; felle, spuris, ludibriis aspersa: qua maledictis, & calumniis, qua insidiis, & persecutionibus circumseptæ. Undique latrones, & hostes, undique laquei. In medio laqueorum ingredieris (a), idest in via Christi (ut exponit servus tuus (b) Augustinus.) Hinc laquei, & hinc laquei: laquei a dextris, & laquei a sinistris. Tu in medio laqueorum ingredere, a via noli recedere. Extrema viæ huius vitanda clamant omnes; sed in designandis extremis istis dissident invicem, plurimi-

(a) Ecl. ix.

(b) In Psal. cxli.

que fallunt, atque saltantur homines. Extrema hæc, quæ viam tuam obident, sunt divitiæ, luxus, pompæ, dominandi libido, voluptatum illecebræ. Humanarum opinionum præstigia extrema hæc abscondunt, atque honestatis furo, & benignitatis lenocinio eadem depingunt. Quodnam inter hæc extrema medium, cui insistendum, quodque tenendum uno ore latent omnes? Medium istud via tua est, Domine IESU, nempe divitiarum contemptio, mundi, dignitarum proculcatio, carnis compressio, ieiunia, preces, ludibria, cruce, spinæ, angustia, flagella, amor TUI, odium nostri, iustitia, sanctitas. Hæc via, inter præfata extrema, media, videlicet unica, est; a qua neque ad sinistram, neque ad dexteram declinare absque æterna iactura licet.

II. Sed hic homines furunt, obstrepunt, vociferantur, viam hanc imperviam esse, & peragrari impossibilem. Hoc primum aberrandi principium. Ex quo inferunt, aliqua tua precepta vel ipsi iustis volentibus, & conantibus impossibilia esse. Hinc colligunt alii, perfectionis & consilii, non necessitatis & præcepti viam istam esse. En Rigorisimi, & Laxissimi funesta extrema, en scopolos, & syrtes naufragii sempiterni. Nam alii desperatione oppressi, alii opinionum foveæ decepti, via tua angusta & arcta relicta, turmatim perambulant latam, & spaciosam, quæ ducit ad perditionem, ut scite servus tuus Augustinus animadvertit. *Angustam viam vident hæc; latam viam vident illac. Hæc vident paucos, illac multos. Sed si iustus es, noli numerare; sed appende Noli numerare turbas hominum incedentes latas vias Noli illos attendere. Multi sunt, & quis numerat? Pauci autem per viam angustam Via lata miserata est: latitudo eius delectat ad tempus; finis eius angustus in æternum. Sed turba strepunt, turba festinant Noli imitari, noli averti. Vanitates sunt, & insania mendaces.* (a).

III. Voces congeminant turbæ hominum. Soli ne Monachi, solæ virgines, soli pauperes; non uxorati, non mercatores, non divites, non milites, non Principes viam tuam ambulant? At sublatis coniugiis, ubi virgines? Extincta mercatura, ubi societas? Si Principes, si iudices desint, corrumpit iustitia. Si tollantur milites, hostium præda sunt servi tui. Hæc sunt, Domine, deliria hominum, quorum linguis compefcent, & ora obstruunt immensa Sanctorum copix, quæ cuiusque status & conditionis, viam tuam peragrarunt. Obvii sunt Principes, Reges, & Iudices. Occurrunt divites, nupti, mercatores, servi, & domini, qui possederunt divitias tamquam non possidentes, usi sunt uxoribus tamquam non utentes, imperarunt tamquam servientes: qui sub purpura, & paludamento cilia, & flagella adhibuerunt: qui in solio humiles, in tribunali iusti, in foro casti, in aula sinceri, in bello mites, carnem suam cum vitis, & concupiscentiis crucifigentes, viam tuam strenue alacriterque percurrerunt. Exulent ergo a schola tua & illorum deliria qui impossibile mandatorum tuorum aliquid effutunt, & istorum somnia, qui viam hæc tuam non necessitatis, sed consilii comminiscuntur. In hoc turpiter errant blandiloqui homines, qui hæc revocant universum fere Evangelium tuum, ac si TU, Domine, amplissimus in iis explicandis quæ meliora, & maioris sunt perfectionis, in iis vero quæ necessitatis sunt, modicus fuisses, & brevis. Verum audiant isti vocem tuam. *Vos vocatis me Magister, & bene dicitis, sum etenim Exemplum enim dedi vobis, ut quemadmodum ego feci, ita & vos faciatis. Amen dico vobis, non est servus maior domino suo (b).* Quid ad hæc tota sapientia carnis? Arcam viam ambulat Dominus; latam vero percurreret servus? Iugum grave crucibus, & spinis ornatum portat Magister; discipuli vero iugo rosis, floribus, lilis referto, blanditiis, & voluptatibus illito incedent? Suave dixisti, Domine, iugum tuum, & leve onus. Sed quomodo suave, si iugum

(a) In Psal. xxxix.

(b) Ioan. xlii.

lugem est crucis, & tribulationis? Quomodo leve, si iugum est carni, & sanguini repugnans? Quia, respondet Apostolus tuus Paulus, *momentaneum, & leve tribulationis nostrae, aeternam gloriae pondus operatur (a)*. Quia, subdit servus tuus Augustinus, *non est durum, & grave quod ille imperat, qui adiuvat ut fiat quod imperat ... Verum est quod ipse dixit, iugum meum suave est. Quidquid enim durum est in preceptis, ut sit leve, caritas facit. Quid respondi huic argumentationi tuae univervs dabit orbis, Christe IESU? Si ego Dominus, & Magister vester laevi pedes vestros; si regnum mundi, si dignitates, & omnia quae mundi sunt, contempseris; si inimicos, & calumniosos amore prolecurus sum; si denique arctam, & angustam viam toto vitae curriculo peragravi: numquid vos similia agere non debetis? Exemplum enim dei dedit vobis, ut quemadmodum ego feci, ita & vos faciatis. Nulla hinc evidenti latet, nulla cavillandi ratio. Contericicat oportet tota mundi aetate. Via alia non occurrit portum assequendi. Qui TE non sequitur, Domine, ambulat in tenebris, & in tenebrarum abyssum corruet. TE vero sequi nemo potest, nisi patrem, matrem, fratres, & sorores, quin & semetipsum abneget, crucemque sibi imponat, a TE impositam libenter ferat. Haec verba tua sunt: *Si quis vult venire post me, abneget semetipsum, & tollat crucem suam, & sequatur me (b)*. Iterum clamatur humana prudentia. Quae mihi similitudo cum Christo? Verbum ille divinum est, tametsi carne indutus. Sic, Domine, arguatur humana infirmitas, cuius excusationes confundit Pater tuus aeternus, qui *praedestinavit conformes fieri imaginis filii sui (c)*. Quid? An non homo aequae ac nos Petrus? qui dicit: *Christus passus est pro vobis, vobis relinquit exemplum, ut sequamini vestigia eius (d)*. An non homo Paulus, iuxta ac nos? qui dixit: *Imitatores mei estote, sicut & ego Christi (e)*; & iterum: *Estote ergo imitatores Dei, sicut filii carissimi (f)*. Homines erant Apostoli, homines erant Prophetae, homines erant Martyres, sicut & nos. Quid de feminis, de puellis dicam? Alterutrum ergo. Aut Christi praemenda vestigia; aut aeternum perendum. Aut sequendus Christus per pressuras, per opprobria, per calumniarum tolerantiam, per crucem, per mortem, ut quo ille ivit, perveniamus & nos; aut, si per oppositam incidere viam deliberamus, aeterna lubeunda tormenta sunt. Haec est tua argumentatio, Christe IESU. *Si ego Dominus & Magister &c. & vos debetis. Debitum, Domine, imponis, non consilium suggeris. Sed quid consilium recorder? An non scelus nefarium, nolle servos ire qua ivit dominus? Numquid servus maior est domino suo?**

VI. Si haec vera sunt, ut certo sunt, qui ergo salvi fient? Pauci. Quis hoc definit? TU, Domine IESU, non semel, sed pluries: *Pauci vero electi*. Omnes redempturus venisti, omnesque salvos fieri sincere cupis, & vis, & auxilia, quibus venire ad salutis portum valeant, offers, & impertis. Sed plurimi nolunt, & nolentes salvari non salvas; qui tamen volunt, TU ipse facis ut velint. Pauci salvantur, Domine, quia pauci sunt qui ambulare arctam viam tuam velint. Et tamen TU dixisti: *Nemo venit ad Patrem, nisi per Me. TU autem solus via es, & quidem arcta, & angusta porta. Intrae per angustam portam: quia lata porta, & spatiosa via est qua ducit ad perditionem, & MULTI sunt qui intrant per eam (g)*. Hic est omnis sermo, tremendus sane, & formidandus. Et quod pavorem, atque terrorem auget, est, quod oculis nostris impletum oraculum hoc tum ipsi concipimus, dum immensam hominum multitudinem per latam & spatiosam viam ambulantem lugentes videmus. Quid plura? Tu ipse, Domine IESU, ut animadvertit servus tuus Chrysostomus, (b) non modo arctam viam, portamque angustam

(a) II. Corinth. iv. (b) Matth. xvi. (c) Rom. viii. (d) I. Petr. II.
(e) I. Corinth. xv. (f) Ephes. v. (g) Matth. vii.
(b) Hom. vi. in Epist. ad Thessal.

nam pronuntiasti; sed hominum loquendi rationem usurpans, veluti in admirationem ob formidandum arcanum raptus, exclamasti. *QUAM angusta porta, & arcta via est qua ducit ad vitam, & PAUCI sunt qui inveniunt eam (a)*. Exclamationem hanc tuam ferro omnibus commendandam, continuo, nullo interposito verbo, conlequitur: *Attendite a falsis Prophetis, qui rattunculis humana mente excogitatis, qui opinionum lenociniis dilatate hanc portam, amplificat hanc viam contendunt, qui aequae alios ac semetipsos in viam latam & spatiosam, qua ducit ad perditionem, coniciunt, atque detrahunt. Attendendum, cavendumque ab his omnibus TU admones. Dicam ergo cum servo tuo Augustino: Porro, si ipsum caput nostrum sine primo periculo labore in terra, in calo repugnare nolumus ... quid audent membra sperare, capite suo magis se esse posse felicia? Quo processit, eamus; qua ducit, sequamur. Si enim a vestigio eius aberravimus, perimus. (b)*

V. VERITAS es, Domine IESU, nedum via. Magister es, & viam Dei in veritate doces. Nulla enim veritas a TE abesse potest, immo fulgere sine TE veritas nulla valet. Increata TU veritas es, & omnis creata veritas aut tota a TE est, at tota veritas non est. Quidquid praeter TE est, veritas non est; & a via tua longe falsitas exulat. Quaecumque nobis probabilia, aut probabiliora, aut evidentia apparent, si vera non sunt, extra viam tuam, extra TE sunt: atque adeo ad TE, qui veritas es, ducere nos nullo modo possunt. Via ergo salutis nostrae una, & sola veritate, qua TU es, constat. Qui extra hanc veritatis viam ambulat, extra salutis viam divagantur. Quid? Via veritatis TU es, & inveniri fortasse non poteris? Heu, Domine, quam vanae sunt cogitationes hominum? TU venisti quaerere, & saluum facere quod perierat: & TE invenire non posse, clamare homines non reformidant? Inventus es, Domine IESU, a non quaerentibus TE; & palam apparuisti iis qui TE non interrogabant. At non invenieris sane ab his qui vicios & plateas circumvent, qui quaerunt TE deliciis affluentem, rosis coronatum, divitiis redundantem, ludis, & spectaculis vacantem. Non inveniunt qui meditari TE, spatis oblitum, alapis caelum, spinis transfixum, paupertate pressum, cruci appensum reculant. Non inveniunt qui TE, unaque mundum quaerunt; qui TIBI, & mundo intrevire, & duos habere dominos vellent, ut, dum TU illis non places, valeant contra TE cervices erigere.

VI. Qui dicunt, veritatem inveniri non posse, dicant quoque necessum est, TE invenendum non fore. Et qui te non inveniunt, nec legem tuam agnoscunt. *Quoniam lex tua veritas*. Omnia mandata tua possibilia sunt, quorum potissimum est invenienda veritatis praecipuum, inquit servus tuus Augustinus. *In praecipuo est dilectio veritatis, cui contraria est dilectio vanitatis. (c)* Quod praecipuum passim in Scripturis inculcatur. *Veritatem diligite (d)*. In mundum venisti, ut hac veritate nos imbueres. *Qui vult omnes homines salvos fieri, & ad agnitionem veritatis venire (e)*. Electos tuos filios veritatis appellas. *Genitum nos verbo veritatis (f)*. Cognitione veritatis in libertatem spiritus nos asseruisti. *Cognosceis veritatem, & veritas liberabit vos (g)*. Populo tuo hanc veritatem custodiendam tradidisti. *Genus ista custodiens veritatem (h)*. In istius gentis ore veritas est. *Lex veritatis in ore eius (i)*. Et hanc veritatem manifestat populus tuus. *Notam faciet veritatem (k)*. Per hanc veritatis viam ambulat electi tui. *Ambulantes in veritate (l)*. Et iterum: *Viam veritatis elegit (m)*. Ibi veritate sanctificantur. *Sanctificati in veritate (n)*. Parati hi sunt ad

Cont. Theol. Tom. I.

(a) Matth. vii. (b) In Psal. cxix. (c) In Prolog. quast. super. Genes.
(d) Zach. viii. (e) I. ad Tim. II. (f) Iacob. i. (g) Iohn. viii.
(h) Iesai. xxvi. (i) Malach. II. (k) Isa. xxviii. (l) III. Reg. III.
(m) Psal. cxviii. (n) I. Cor. v.

pugnandum pro veritate. Non enim possumus aliquid adversus veritatem, sed pro veritate (a). Nulla alia est honestatis, & sanctitatis nostræ regula, nisi hæc veritas. In sanctitate veritatis (b). Veritas ista prærogativa est electorum tuorum; sicuti eisdem privato nota est reproborum. Veritate privati (c). Non est veritas in eis (d). Fidem isti denegant veritati. Non crediderunt veritati (e). Immo a veritate desistant. A veritate auditum averterunt (f). Averterentes se a veritate (g). Resistunt veritati (h). Amore veritatis isti destituti sunt. Caritatem veritatis non respiciunt (i). Non acquiescunt veritati (k). Hi veritatem nec loquuntur, nec per viam veritatis ambulant. Veritatem non loquuntur (l). Non ambula-verunt per sentias veritatis (m). Sed veritatem obident, atque blasphemant. Veritatem in iniustitia detinent (n). Per quos via veritatis blasphematur (o). Illam opinionum pravitate in mendacium transformant. Commutaverunt veritatem Dei in mendacium (p). Veritatis tuæ ignorantio universæ iniquitatis origo est. Facta est veritas in oblivionem (q). Non est veritas in terra (r). Tempora enim mala sunt. Ideo tempus faciendi Domine: dissipaverunt legem tuam (s). Si enim lex tua veritas, veritate pulsa, pessumdata lex facit. Verbum tuum, ut a TE prolatum, æternum permanet, integrum, immaculatum, luculentum. At in ore hominum, nisi gratia tua impediatur, adulteratur, diminuitur. Quoniam diminuta sunt veritates a filiis hominum (t). Cur diminuta, nisi quia minus quam par est custodiatur? Sed Tu mandasti mandata tua custodiri NIMIS. Quid quod iterum inculcas: Mandasti iustitiam testimonio tua, & veritatem TUAM NIMIS? Contra, clamat mundus, MINUS lat esse, ut lex tua cognoscatur. Si nunc NIMIS tuum, meum esset, nimis rigoris me inculcarent homines; sed quia tuum est, involvere illud verborum cavillationibus tentant. Vix meis prodere verbis audeo sensa quibus aliqui legis tuæ professores TE, æque er oris inculpati, ac veritatis sanctæ, Magistrum referunt. At, cum TE, Christe IESU, remunerari errorem docent, erroris Magistrum TE necessario contritiunt; quando vel ipsi Pharisei TE veritatis Magistrum acclamantur. Quid? An TU præmio donabis id quid tuum non est? Abit. Errorem inculpatum, æque ac veritatem, istorum sententia, TU æternæ gloriæ laures coronas. Ergo æque erroris ac veritatis Magister es. Huc est, Domine, Probabilissimi confectarium necessarium, hostiliter pugnas cum veritate, & sanctitate tua. Isti ne NIMIS custodiunt legem tuam? NIMIS ne eidem student? Merito isti afferunt, inveniri haud posse veritatem tuam, qui non modo reculant NIMIS tuum, seu toto virium conatu veritatem inquirere; sed propugnant, maiori veritatis similitudine reiecta, licitum esse amplecti minore. TU autem verum atque iterum inclamas, NIMIS custodienda testimonia tua. Quam sint hæc duo MINUS hominum, & NIMIS tuum pugnancia, quis est qui non videat? Inre mu-

(a) II. Cor. xiii.

(b) Ephes. iv.

(c) I. Tim. vi.

(d) I. Machab. vi.

(e) II. Thessal. ii.

(f) II. Tim. iv.

(g) Ad Tir. i.

(h) II. ad Tim. ii.

(i) II. Thessal. ii.

(k) Rom. ii. (l) Jerem. ix.

(m) Baruch. iv. (n) Rom. i.

(o) II. Petr. ii. (p) Rom. i.

(q) Isai. lix. (r) Osee. iv.

(s) Psal. cxviii. (t) Psal. xi.

mutuum sedes hæc duo nequeunt; sed qui eligunt MINUS probabile hominum, necessario, ut ego quidem arbitror, relictere NIMIS tuum debent. At quis erit, Domine, qui eligat MINUS hominum, ut respuat NIMIS tuum? Filii enim hominum mendaces sunt in stateris. Statera autem dolosa abominatio est apud TE. Quænam hæc statera dolosa? Respondet Propheta tuus Micheas: (a) Mensura MINOR ira plena. Appendant homines in hac MINORI probabilitatis mensura legem tuam. His ego nunquam adharebo, quoniam non est in ore eorum veritas; sed probabilias, & quidem MINOR. Ad tuum ego NIMIS, seu ad plenam legis tuæ, quæ lex veritatis, & non probabilitatis est, observationem totum me recipio: quia beatus homo quem TU erideris Domine, & de lege tua docueris eum. (b)

VII. Ego sum vita. Non modo via, & veritas es, Domine IESU, verum etiam VITA. Via es, & veritas in hoc mundo: in altero non via, sed veritas, & vita. TU es vita æterna, quæ initio caret, & sine. TIBI, & nobis vita es. At fieri minime valet ut assequi hanc vitam tuam valeant qui per hanc viam tuam ambulare recusant. Arctam dixisti viam vitæ, angustam portam, & paucos ingressuros per eam. Hæc tria ita unum sunt, ut qui vult unum, & alterum velit necesse sit, sicut asserit servus tuus Augustinus. Iura per angustam portam, dicentem: Ego sum via. Per me intra. Non nisi per me ambules, ut inres per ianuam. Nam, sicut dixit; Ego sum via; ita, Ego sum ianua. Clamavit ille qui factus est via: Iura per angustam portam (c).

VIII. Via ergo, veritas, & vita, exemplar, forma, ratioque vivendi TU es, Christe IESU. Populi rustici, inepti, idiotæ, barbari legi tuæ nunquam aures aperuerunt, nisi TE, quæ verbo docebas, opere omnia perficientem spectarent. Sed quid idiotas, & barbaros dico? Cæciores erant ipsi mundi eruditores, sapientioresque, quibus vel ipsum humilitatis, & abiectionis tuæ nomen inauditum erat. Voluptatum satellites, divitiis perniciose appetebant populi; & TU pauper esse voluisti. Honoribus & imperiis inhiabant; Rex TU fieri noluisti. Carnis illecebris desiderabantur illi; TU puritatem, immaculatamque castitatem servasti. Contumelias superbissime horrebant; TU omne contumeliarum genus sustinuisti. Iniurias arbitrabantur intolerabiles: quæ autem maior iniuria quam innocentem damnari? Dolores corporis execrabantur; TU flagellatus, atque cruciatus es. Mori metuebant; morte multatus es. Ignominiosum mortis genus crucem putabant; crucifixus es. Omnia quæ habere cupientes, non recte vivebamus, carendo vicia fecisti. Omnia quæ vitare cupientes, a studio deviabamus veritatis, perpetuendo gloria reddisti. Non enim ullum peccatum committi potest, nisi dum appetunt ea quæ TU contempsisti; aut declinantur quæ sustinuisti. Tota itaque vita tua in terris DISCIPLINA MORUM fuit. Hæc-nus totidem fere verbis servus tuus Augustinus (d). Verum TU TE voce Apostoli tui Pauli hæc omnia nobis denuntiasti. Rogo ergo vos, imitatores mei estote, sicut ego Christi: ideo misi ad vos Timotheum, qui est filius meus carissimus, & fidelis in Domino, qui vos commonefaciat vias meas, quæ sunt in Christo IESU. Et iterum atque iterum clamat. Imitatores mei estote, fratres, & observate eos qui ita ambulant sicut habetis formam nostram. Multi enim ambulant, quos sepe dicebam vobis, nunc autem & stens dico, inimicos crucis Christi, quorum finis interitus, quorum Deus venator est, & gloria in confusione ipsorum, qui terrena sapiunt.

IX. Hæc est, Rex cæli, & terræ, universa forma Theologia tua. Qui hanc solam callent, beati sunt, & Platone, atque tota tota Græcæ, & Romana sapientia do-

(a) Cap. vi.

(b) Psal. xciiii.

(c) In Psal. lvi.

(d) De ver. Religion. cap. xvi.

Etiores. *Acta est via que ducit ad vitam. Spatiosa que ducit ad perditionem.* Huc recedunt omnia: & hoc est quod pauci scire cupiunt, immo plures intelligere detestantur. Circumstant civitates ut eos inveniant qui viam angustam dilatent: contra quos Paulus clamat: *Si quis vobis evangelizaverit præter id quod accepistis, anathema sit (a).* Clamat alter servus tuus, *Si quis tibi persuadere conatur doctrinam laxam, tamen miraculis tam confirmet, et non credas (b).* Ita uno ore exaltant voces servi tui, Domine. Contra alii vociferantur, paucos fore salvandos, si hæc arcta via sola sit per quam ad patriam pergere homines debeant, ac si TU non dixisses: *Pauci sunt qui intrant per eam.* Eo malorum laxior opinandi ratio nos pertraxit, ut nec vitia pati, nec remedia valeamus. Magistri benigni medicos imitantur, qui, dum infirmos gravi morbo correptos curant, sæpe numero ita ratiocinantur. Remedium efficax in promptu est expellenda infirmitatis. At remedii acerbiteriam, & vim non ferunt ægroti vires. Idcirco blanda remedia applicant, non ut infirmos sanent, sed ut mortem in aliquot dies protrahant. Hæc simili medendi ratione utuntur animarum medici blandiloquentes. Refrigit caritas, languent extenuate animarum vires. Succumbunt in itinere imbecilles animæ, nisi benigne tractentur, nisi, declinata itineris angustia, per latiores vias floribus rosisque asperas deducantur. Ita ne vero? Quasi TU, sapientissime IESU, ignorares, quid humeri, quid vires hominum ferre, quid conari imbecillitas humana valeat. Ubinam evidentiùs apparet superba hominum temeritas? Quis hominum agnovit efficacitatem divinæ gratiæ potentissimam, uberrimamque celestium auxiliorum vim, qua omnia facilia, & suavia, nedum possibilia, nobis sunt divina mandata tua? Omnes servi tui, Domine, qui revera portant iugum legis tuæ, dulce, & suave illud experiuntur? Sed filii hominum adeo gravi corde sunt, ut vanitatem quærant, & mendacium ad excusandas exultationes in peccatis suis. Hi soli imperviam asserunt viam tuam, & importabile iugum tuum qui, omni legum excusso iugo, carni & voluptatibus indulgent, quique ambulat vias laxissimas. Illi soli exaggerant nimis asperum iugum tuum qui, ut mundi mancipia, in vitiis cæno voluntantur. Numquam diabolus adeo furenter persecutus est Ecclesiam tuam, quam postquam opinionum lenociniis securitatem promissit ambulantis per invia, & iniqua. *Multis modis persecutus est Ecclesiam diabolus, sed nunquam gravius quam hodie: quia nunquam fuit maior perditio Christianorum, quia nunquam fuit liberior, aut securior transgressio divinatorum præceptorum. (c)*

X. Sed abeat tandem filii hominum post cognitiones suas, & omnes qui ad TE venire cupiunt, TE viam, veritatem, vitam, exemplum, & formam vivendi ante oculos habeant. In hoc exemplar oculos intenderunt omnes servi tui, & hæc arctam viam peragrarunt, & per hanc angustam portam ingressi sunt omnes Sancti tui. Te ergo sequi, TE imitari omnes debemus, si TECUM regnare velimus. Quævis imitatio, Domine IESU, ab exemplari deficit. In immensum autem imitationes nostræ a TE distant. Quidquid conemur, semper infinitum spatium erit inter TE prærentem Duce[m] & strenu[m] sectatores. At non propterea a debito componendi vitam nostram, & reformandi mores nostros ad TUI exemplar liberi sumus? quia huc nos conferre studia, & manusque cum hostibus, cum tyrannis confervere, TE duce, TE comite. Certandum ergo & nobis est, ac contendendum, quia nemo corrobabit, nisi qui legitime certaverit, neque focii consolationis erimus, nisi focii sumus passionis. Si hæc desint, actum de negotio unico nostro est.

(a) Gal. 1.

(b) S. Ioan. a Cruc. Lib. Sent. sentent. 72.

(c) S. Bernard. ser. de Pass. in Synod. Congrag.

prodest homini, si universum mundum læretur, anima vero sua detrimentum patitur? (a)

XI. Pauca hæc, si altius insculpta cordibus nostris essent, cuncta hominum superfluerent scripta. Sed quoniam ita fert conditio nostra, ut tantum præva opinionem futuræ sint, quando homines non desunt; idcirco non minus contra errores quam contra mores certandum est. Et in hoc præsertim certamine TU, Christe IESU, insigne exemplar nobis fuisti. Quæ non sustinuit veritatis asserenda causa? Quæ non pertulerunt omnes servi tui? *Inimicus vobis factus sum, verum dicens vobis (b).* Quid mirum, si cære turbas, si commovere procelas, si concitare turbines, & tempestates incredibili vertutia satagant mundi homines? Propterea ne verendum mihi, defistendumque ab inceptis? Deficerem tum continuo abs TE duce, & exemplari certandi in hoc agone. Irruant in me turmatim adversarii mei, clamentque durum esse sermonem meum, sicut durum dixerunt esse sermonem tuum: *Durus est hic sermo: non trepidabo a facie eorum.* Quoniam TU Domine Deus dixisti: *Scuto circumdabis te veritas eius: non timebis a timore nocturno.* Quæ verba sic interpretatur servus tuus Augustinus: *Tanquam scutum veritas eius est: quæ non ex uno, ut gladius, sed ex omni latere circumdat, & protegit. Si alia mihi patrocinii tui argumenta desissent; quæ hoc in certamine expertus sum, satis superque me certior facerent, TE patrocinate, vana esse hominum molimina, & machinationes: quæ vexare (TE sapienter sic disponente) hominem possunt, ut ad TUI exemplar infortem; ad triumphare de veritate nequeant. Maior enim veritas tua est quam ut quidquam contra illam, tamen sagaces, & sæculi potentes, valeant. Tibi continenter canam: Deus meus, sperabo in eum. Quoniam ipse liberavit me de laqueo venantium, & a verbo asperio. Scapulis suis obsuibrabit tibi.* Quæ verba servus tuus Augustinus non minus mirifice quam opportune sic interpretatur. *Ante pectus suum te ponet, ut alie suis te protegat: si modo agnoscas infirmitatem tuam, ut quasi pullus infirmus fugias sub alas matris, ne a milivo rapiaris. Milivi sunt aereæ potestates. Rapere volunt infirmitatem. Fugiamus sub alas matris sapientia, non astutia, non humana sagacitatis, non potestatum humanarum.*

XII. Hoc mihi diu, nocturne meditando, providendumque, ne aut vanæ contentions causa, aut illudentis gloriolæ vento inflatus, aut mundanæ felicitatis spe allecatus, celestia tua dogmata & mandata suscipiam vindicanda. Serpit quippe sensim sine sentu subdolos, & toruolissimus amor mei, & præstigia sua tanta fruit vafritia, ut quid vitandum, quid amplectendum, nisi lux affluat tua, profusus ignorem. Quoties enim, clementissime IESU, proprium commoat quæro eo ipso tempore quo mihi blandior, nihil aliud me in votis habere quam gloriam tuam? Quoties præstigator iste veritatem ipsam salutaris colore depictam mihi refert, & falsitatem veritatis furo illam exhibet? Quid quod non modo intus deceptiones insidiantur, sed foris quoque hostes ulquequaque laqueos, pericula, ærumnas parant, ut a constanti legis tuæ defensione abducant? Sed frustra hæcenus, frustra imposterum, TE duce, & protectore.

XIII. Illud tandem est reliquum, Domine IESU, ut profunda animi demissione, ferventique corde opus istud augustissimo Maiestatu tue Throno sistam, ceu servitutis, cultusque mei leve tributum. Si quid in eo boni, si quid veri est, totum est tuum, quod a Te in me descendit, & ad TE iure regreditur. Duo a Te humillime oro, effragitque. Primum, ut immensa sapientiæ tuæ lucem mentem illuminare

Conc. Theol. Tom. I.

f 3

(a) Luca 1x.

(b) Ad Galat. 1v.

meam, infinita caritate tua voluntatem inflammare, & divina fortitudinis spiritu animum confirmare meum velis; quo mens in legis tuæ germana interpretatione, pulsa opinionum pravitate, veritatem agnoscat; voluntas in boni persecutione, vitio reiecto, semper proficiat; animus in lege tua propugnanda mundi contemptum intrepide sustineat, nulloque modo hominum molimina reformidet. Alterum, ut lectorum meorum mentibus lucis tuæ radios infundere, & in eorum cordibus divini amoris tui flammam accendere digneris. Nisi enim TU, CLEMENTISSIME IESU, hæc præstes, vanum est scriptum meum, sterilis est lectio eorum. Si tua adit gratia, sterilia nostra opera fecunda evadent, & tuis coronabuntur donis. TU es via, veritas, & vita, exemplar, & forma vivendi. Qui in TE vivit, vitam habet, & qui in TE non vivit, mortuus est, quamquam in se vivat. Fac itaque, Domine IESU, ut in TE, dum in hac lacrymarum valle peregrinamur a TE, vivamus, quo TECUM in patria regnaturi æternum simus omnes. Amen.

DECLARATIO,

ET SINCERA PROTESTATIO

F. DANIELIS CONCINÆ

Super aliquibus oppositionibus factis contra Tomos suæ Theologiae Christianæ dogmatico-moralis recens typis editor.

CUM intellexerim magna cum molestia, nonneminem credidisse, & accusasse me, quasi in Christiana mea Theologia detraxerim multis piis, doctis, probatisque Scriptoribus præsertim incliyæ Societatis Iesu, debeo omnino hac declaratione, & iustificatione lectores monere, & certos reddere, me nunquam habuisse in animo ullam vel minimam iniuriam asserere adeo laudatæ Societati Iesu, de qua (ut in testimonio præfationi in festo significavi) semper ea qua patet est reverentia scripsi, & locutus sum: quare si quis verbum in ea reperiret, aut loquendi formulam, aut quilibet aliud quod cum hac mea sententia pugnaret, id omne revoco, atque improbo. Equidem resutavi ut privatus Theologus aliquas opiniones nonnullorum Auctorum tam Societatis, quam aliorum Ordinum Regularium; verumtamen non aliud volui quam ipsas opiniones refellere, non autem infamare Auctores, quorum semper animum, atque intentionem excusavi. Et si quis agnoscat, me eas impugnano errasse, protestationem renovo quam feci in proemio primi, & noni Voluminis, nempe meum qualecumque iudicium aliter sapienti iudicio submissurum. His præmissis venio ad referenda, quoad scio, oppositionum capita.

I.

Primum caput est, me tribuere sine fundamento nonnullis Societatis Scriptoribus quosdam opiniones præter modum laxas: nempe sequentes, Tom. I. pag. 95. 1. edit. Patri Sanchez: *In praxi nunquam, aut rarissima denegandam absolutionem ob doctrinam christianæ ignorantiam, quia rustici ignorantes non habent commode doctorem, nec Confessor potest illos instruere: cum tamen dixerit: Confessor potest illos instruere.* Tomo II. pag. 4. Patri Moyæ, neminem obligari ex necessariis ad suum statum conservandum elemosynam dare pauperibus, etiam si sint in extrema necessitate; cum tamen hæc opinio referatur dumtaxat, non sustineatur a Patre Moyæ. Ita etiam Tomo III. pag. 117. de voto non ludendi Patri La Croix: *Si potissimum redimeat acturam temporis; cum direxit, si voluisti: quæ verbi mutatione doctrinæ a me tamquam huius Auctoris eo loco relatæ sensus mutatur. Error in his tribus opinionibus ortus est, ut quilibet iudicare potest, vel a vitio typographi, aut visus mei debilitate: a malitia voluntatis nullo modo.*

Præterea cum tantum otii mihi non fuerit, ut semper singulos Casuistas consulere, & postquam unum aliquem principem, puta Leandrum, aut Salmanticenses consulere, hos in ceteris citandis sim secutus, hinc ortum est ut perperam, non tamen voluntate, Auctores quorundam opinionum, quæ laxæ sunt, quosdam doctos Societatis Scriptorum annumeraverim: nempe Tom. II. pag. 165. Patrem Sanchez. pro opinione quæ dicit, licere duellum ad evitandum periculum vite, honoris, aut fortunæ: Tomo IV. pag. 408. eundem pro opinione, grave non esse peccatum, aspectum membrorum turpium: pag. 444. Elcobarium & Lessium pro pravitate materiæ in ge-